

ного сектору України, цілеспрямованих заходів державної політики, спрямованих на стабільність власного продовольчого ринку та використання потенційних вигод від зростання присутності України на світових ринках продовольства. З цією метою необхідно здійснити низку заходів, а саме: забезпечити ефективність внутрішнього ринку за рахунок раціональної територіальної організації виробництва; сприяти підвищенню ефективності та конкурентоспроможності агро-виробництва, захисту інтересів вітчизняних товаровиробників на зовнішніх ринках; забезпечити цільове спрямування коштів від продажу сільгосппродукції на розвиток аграрного сектору економіки; активізувати інвестиційну діяльність у сільськогосподарському виробництві; оновити матеріально-технічну базу аграрних підприємств; реформувати земельні відносини; підвищувати якість продуктів харчування і забезпечувати їх відповідність міжнародним стандартам; здійснювати охорону земель.

Література

1. Запотоцький С. П. Територіальна організація продовольчого ринку Черкаської області: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / С. П. Запотоцький. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 42 с.
2. Лозинська Т. М. Стан і перспективи розвитку продовольчого ринку України: методологічний аспект [Електронний ресурс] / Т. М. Лозинська. – Полтавська державна аграрна академія. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2010_3/files/DU310_20.pdf
3. Мельник Л. В. Регіональний продовольчий ринок Хмельницької області : автореф. дис. ... канд. геогр. наук спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / Л. В. Мельник. – К., 2010. – 18 с.
4. Сайт державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Summary

O.V. Khlusova. **Social and Geographical Features of Ukrainian Food Market.**

It was analyzed the level of production and using of food products by inhabitants in Ukraine.

УДК 911.3 (477.52)

І.І. Головач

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджено територіальну структуру закладів освіти (дошкільної, шкільної, професійно-технічної та вищої) шляхом використання методу районування, розрахунку індексів локалізації та територіальної концентрації. У відповідності до інтегральних показників територіального розміщення системи закладів освіти в Сумській області було здійснено поділ адміністративних районів на типи. Для професійно-технічної та вищої освіти було виділено райони з оптимальним розташуванням закладів освіти.

Актуальність теми. Зниження якості освіти в Україні визнано актуальною проблемою у сфері людського розвитку. У зв'язку з цим виникає потреба в

ефективній освітній політиці, спрямованій на підвищення рівня та якості освіти та спроможній скоротити розбіжність між окремими регіонами (якість освітніх послуг, відповідність між спеціалізацією закладів і потребами ринку праці тощо). Тому важливою є проблема вдосконалення територіальної структури закладів освіти Сумської області, суспільно-географічне дослідження окремих компонентів освітнього комплексу, а також її оцінка як вирішального чинника соціально-економічного розвитку не тільки в Сумській області, але і України в цілому.

Мета статті – дослідити територіальну структуру закладів системи освіти в Сумській області. Об'єктом дослідження є заклади системи освіти в Сумській області. Предметом дослідження є територіальна структура закладів системи освіти в Сумській області. Досягнення поставленої мети передбачало постановку і вирішення наступних завдань: 1) ознайомитись зі сферою освіти як важливою складовою суспільної географії; 2) дослідити розміщення на території області – дошкільних закладів освіти; загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів; закладів професійно-технічної освіти; вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації; 3) дослідити і проаналізувати відповідну літературу та картографічний матеріал з обраної теми.

Виклад основного матеріалу. Аналіз літературних джерел з означеної тематики свідчить, що проблема розвитку сфери обслуговування є досить актуальною. Проблеми обслуговування населення привертають увагу фахівців різних наукових галузей: економістів, соціологів, географів та ін. Нас цікавлять, перш за все, дослідницькі підходи, сформовані географічною наукою, тобто особливості вивчення сфери обслуговування в аспекті територіальної і галузевої організації сфери обслуговування. Територіальну та галузеву структуру сфери обслуговування вивчає спеціальна галузь географічної науки – *географія сфери обслуговування*.

Географія сфери обслуговування населення – одна із наукових дисциплін у рамках соціально-економічної географії. Авторами перших робіт з географії сфери обслуговування, що з'явилися у 1960-х рр., були С.О. Ковальов, В.В. Покшишевський, Ю.Г. Саушкін та ін. У цих перших роботах було дано визначення предмету науки, розглянуто її місце у системі економіко-географічних дисциплін, визначено мету та завдання. Вже на початковій стадії розвитку даного наукового напрямку були сформовані принципи комплексного вивчення і картографування сфери обслуговування [2].

Географія сфери обслуговування населення вивчає не тільки рівень обслуговування населення (кількісну оцінку), а й особливості територіальної органі-

зації сфери обслуговування. Маємо два взаємопов'язаних аспекти географії сфери обслуговування: 1) кількісний та 2) територіальний. При всій важливості і необхідності першого аспекту дослідження – провідним все-таки є другий – територіальний (геопросторовий) аспект, який робить географію сфери обслуговування населення власне географією. Вона покликана давати не лише (а іноді і не стільки) кількісні оцінки рівня розвитку сфери обслуговування, але і досліджувати особливості її розміщення (в цілому, окремих галузях) [1].

Проблеми розвитку й раціональної територіальної організації сфери послуг набувають у наш час першорядного значення, оскільки все зростаюча частина населення зайнята у сфері послуг, а рівень розвитку соціальної сфери стає головним показником якості життя. Вивчення територіальної організації дає можливість виявити геопросторові відмінності у рівні обслуговування населення. Завдяки головним особливостям сфери обслуговування – повсюдності, масовості, розгалуженості та диверсифікованості підприємства і установи, що надають послуги, мають певну територіальну організацію. Під останньою слід розуміти закономірний процес розміщення відповідних підприємств і установ, виникнення і функціонування їх просторових поєднань і системних утворень у тісній взаємодії з територіальними системами розселення та виробництва під впливом переважно соціально-економічних чинників [4].

Найважливішим критерієм рівня розвитку сфери обслуговування населення і оптимальності її територіальної організації є доступність послуг для населення. Це залежить від наявності закладів, підприємств, що надають дані види послуг, затрат часу, необхідних для отримання цих послуг (і від затрат засобів, якщо використовується транспорт), бо саме затрати часу на дорогу визначають територіальну доступність послуг для населення.

Для дослідження територіальної структури закладів дошкільної освіти та виділення типів районів за рівнем розвитку дошкільного обслуговування було використано такі показники, як: щільність мережі дошкільних навчальних закладів (кількість ДНЗ/населений пункт); кількість дітей у розрахунку на 100 місць; кількість ДНЗ на 1000 дітей. У результаті проведеного ранжування вище названих показників (рис. 1) було виділено райони з відносно високим, середнім чи низьким рівнем розвитку дошкільного обслуговування. Найкращому показнику відповідає найменше значення (ранг). У області 4 райони (Сумський, Білопільський, Ямпільський, Недригайлівський) і 2 міста (м. Охтирка, м. Глухів) характеризуються відносно низьким рівнем розвитку дошкільного обслуговування.

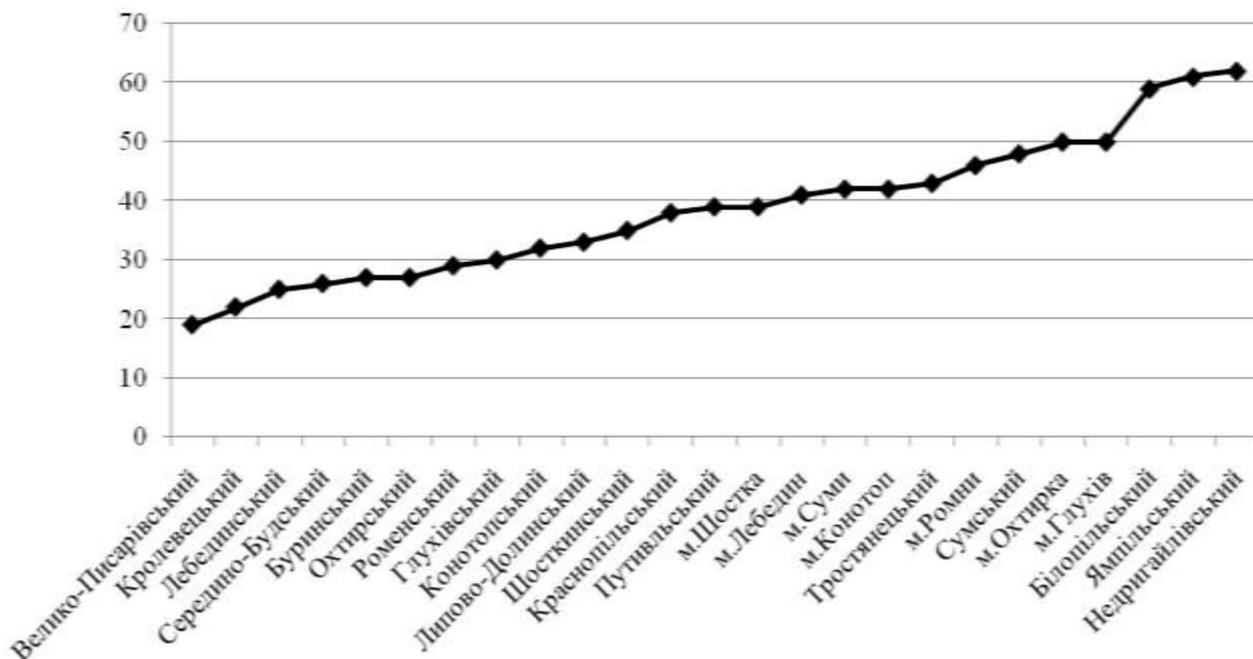

Рис. 1. Рейтинг адміністративних районів в Сумській області за рівнем розвитку дошкільного обслуговування

При цьому головними проблемами є недостатня кількість місць для дошкільнят у дитсадках, а також низька щільність мережі ДНЗ. Нестача місць для дітей спостерігається і в інших, відносно розвинених районах.

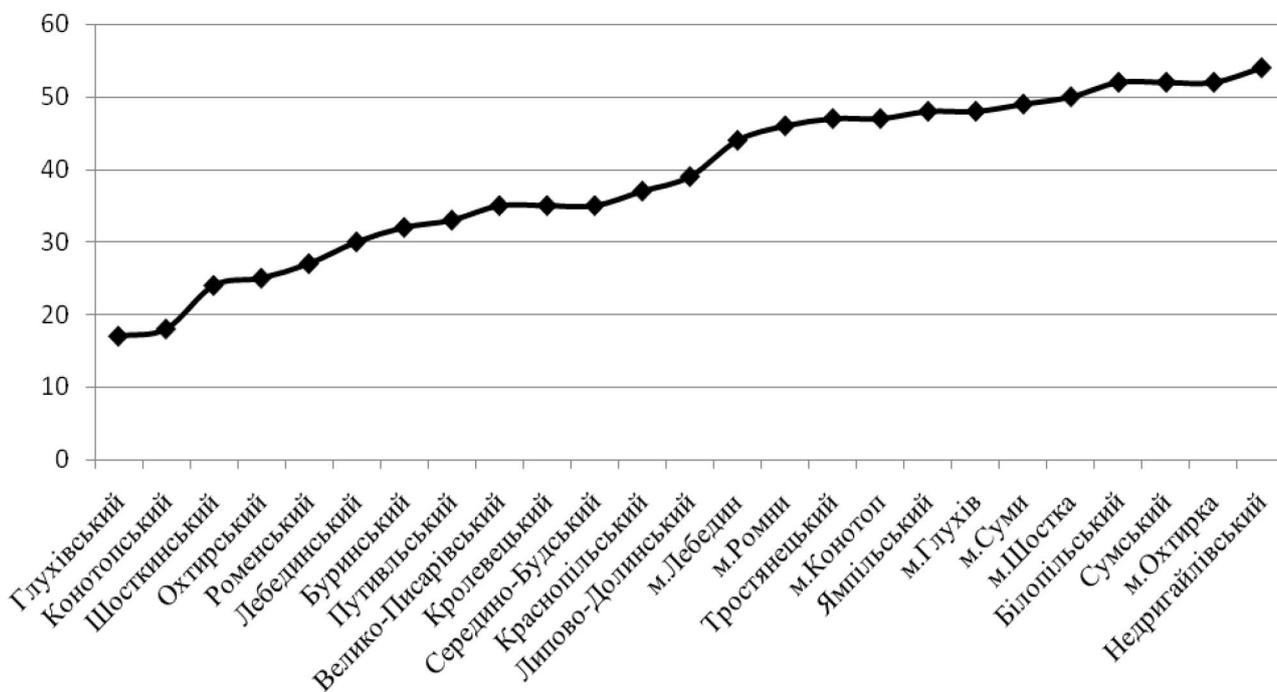

Рис. 2. Рейтинг адміністративних районів в Сумській області за рівнем розвитку шкільного обслуговування

Для дослідження територіальної структури загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) I-III ступенів та виділення типів районів за рівнем розвитку шкі-

льного обслуговування було використано наступні показники: щільність мережі ЗНЗ (кількість ЗНЗ/населений пункт); кількість учнів у розрахунку на одного вчителя; кількість ЗНЗ на 1000 учнів.

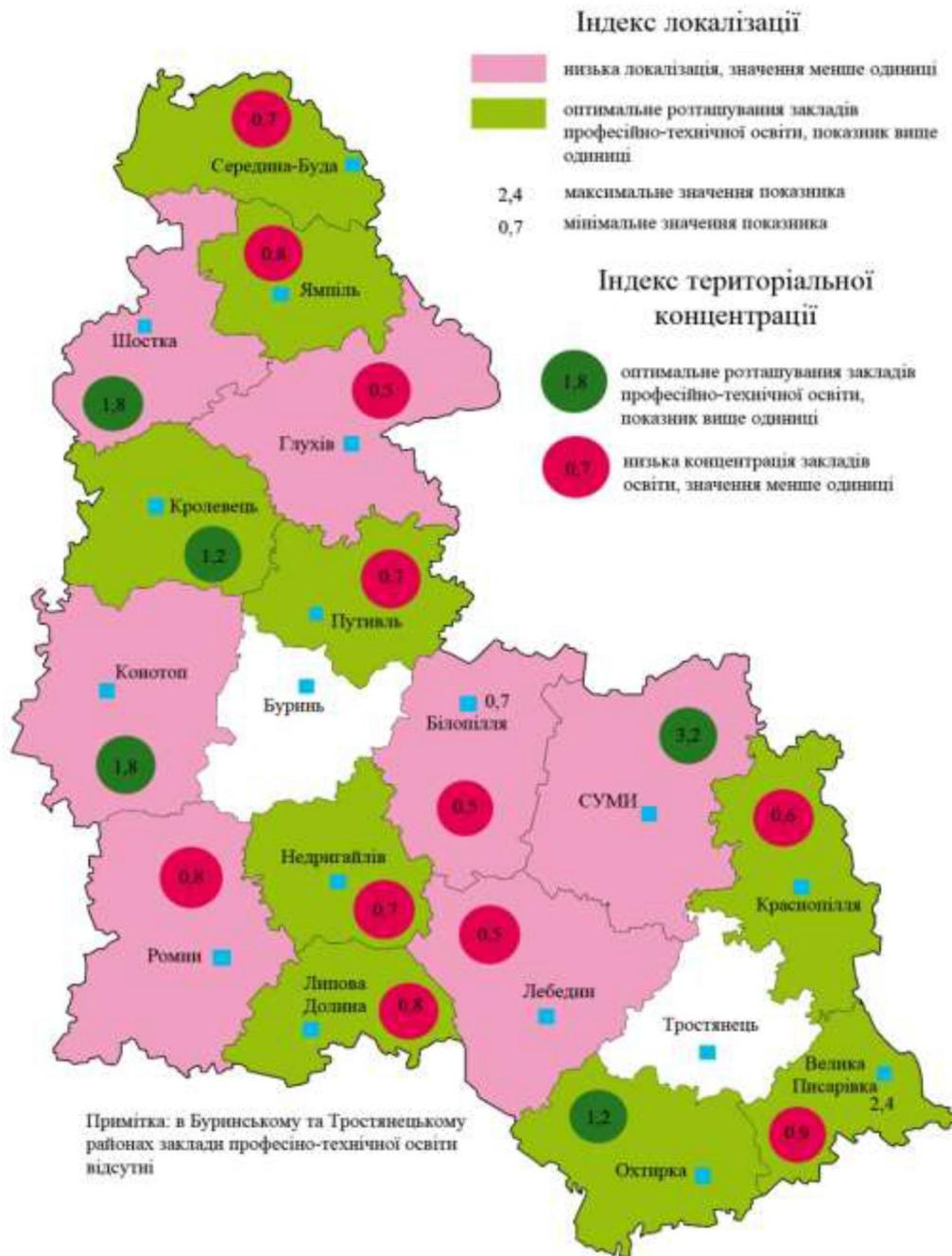

Рис. 3. Територіальна структура закладів системи професійно-технічної освіти у Сумській області

У результаті ранжування був побудований графік (рис. 2) аналогічно до дошкільного обслуговування і виділені райони з відносно високим, середнім і низьким рівнем розвитку шкірного обслуговування.

П'ять районів (Тростянецький, Ямпільський, Білопільський, Сумський, Недригайлівський) і всі міста обласного значення характеризуються низьким

рівнем розвитку шкільного обслуговування. Високими в них є показники частки учнів у розрахунку на одного вчителя, а також недостатня кількість ЗНЗ на 1000 учнів.

Для дослідження територіальної структури закладів професійно-технічної і вищої освіти було використано і обраховано індекс локалізації (I_L) та індекс територіальної концентрації (I_{TK}) закладів обслуговування у розрізі адміністративних районів в Сумській області за формулами:

$$I_L = \frac{p \cdot N}{P \cdot n}, \quad (1)$$

де I_L – це індекс локалізації, p – показник кількості закладів обслуговування в районі, P – показник кількості закладів обслуговування в області, n – чисельність населення відповідного району, N – чисельність населення області.

Різниця між I_L та I_{TK} полягає в тому, що перший індекс є переважно економічним за змістом, оскільки базою для розрахунків є населення. Другий індекс показує концентрацію закладів системи обслуговування на певній території. Названі індекси є безрозмірними, порівняльними. Вони показують, у скільки разів досліджувана галузь у районі більш розвинена ніж у середньому по області. У випадках, коли I_L та I_{TK} є більшими за одиницю, можна говорити про оптимальне розміщення закладів освіти. Значення ж менше за одиницю свідчить про низьку локалізацію чи концентрацію досліджуваного показника у певному адміністративному районі [3].

У області є дві білі плями – Тростянецький і Буринський райони (рис. 3), в яких немає жодного закладу професійно-технічної освіти. Сім районів мають недостатню кількість контингенту учнів. В інших районах спостерігається відносно стабільна ситуація. Стосовно територіальної концентрації, то переважна більшість районів області мають показник менше одиниці, що свідчить про можливість і доцільність подальшого зростання кількості закладів професійно – технічної освіти.

У більше ніж половині районів області вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації взагалі не представлені (рис. 4). У двох районах (Сумському, Глухівському) не дивлячись на значну кількість закладів I-IV рівнів акредитації попит на вищу освіту вищий ніж те, що може запропонувати вже існуюча мережа закладів. Стосовно територіальної концентрації, то лише два райони в області (Охтирський, Роменський) характеризуються низьким показником.

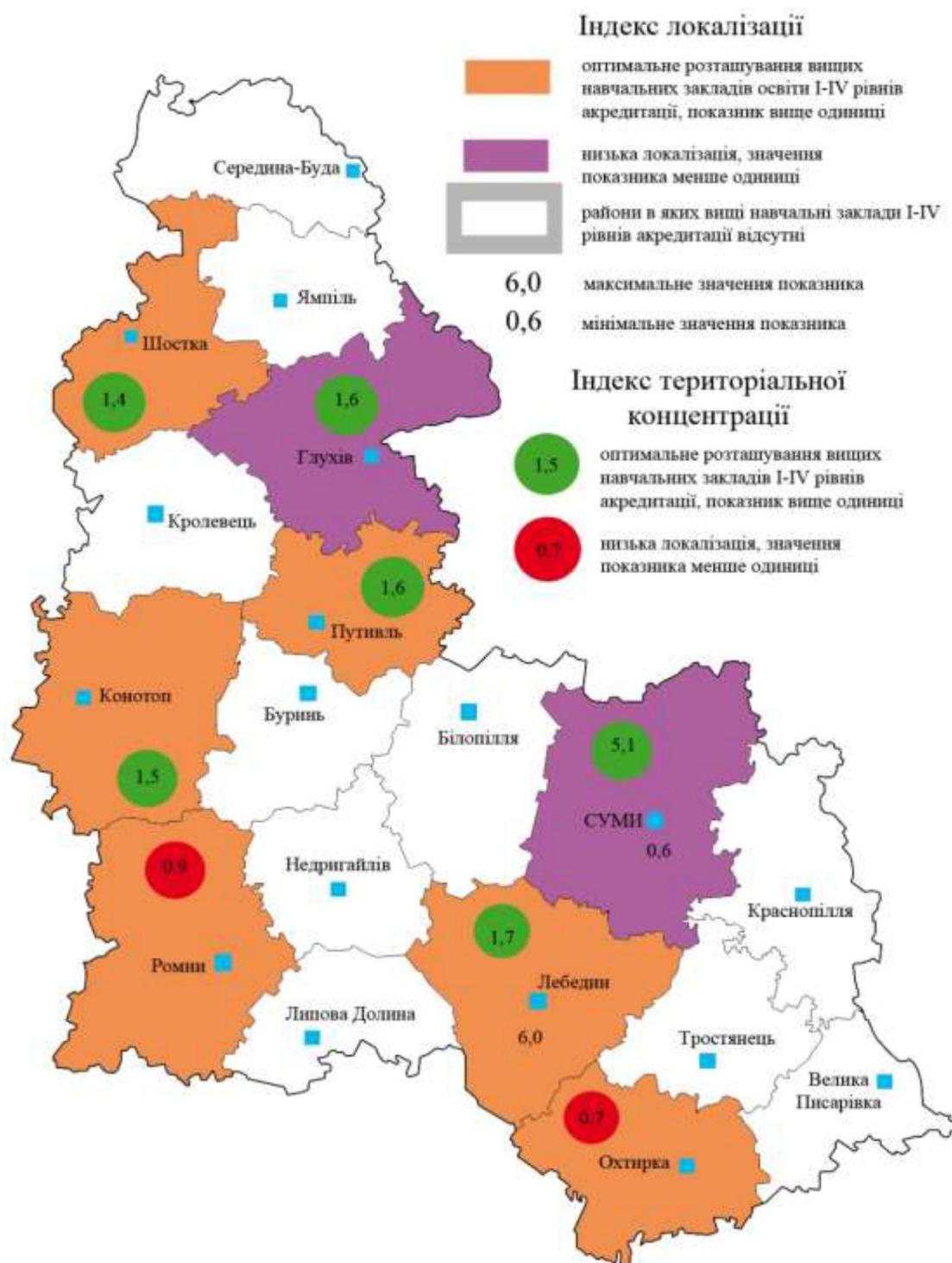

Рис. 4. Територіальна структура закладів вищої освіти I-IV рівнів акредитації у Сумській області

Висновки. Таким чином дослідження територіальної структури закладів системи освіти в Сумській області дало можливість виявити ті райони і міста в яких спостерігаються низька територіальна концентрація закладів освіти різних рівнів, і в яких було б доцільно відкрити нові заклади або відновити роботу вже існуючих, але не експлуатованих на сьогоднішній день.

Література

1. Меркушева Л. А. География сферы обслуживания населения (теория и методология) / Людмила Аркадьевна Меркушева. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1989. – 184 с. 2. Про стан і перспективи розвитку дошкільної освіти в Сумській області : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.state-gov.sumy.ua/education 3. Сюткін С.І., Леонтьєва Г.Г. Економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. Книга-зошит: Навч. Посібник. – Суми: Видавництво «Університетська книга», 2003. – 246с. 4. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : [навчальний посібник] / Олександр Григорович Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2001. – 560 с.

Summary

I.I. Holovach. **The Territorial Structure Establishments of Educational System in the Sumy Area.**

In the article the territorial educational structure establishments (preschool, school, vocational and higher) had investigated by using such methods as districting, calculation indexes of localization and agglomeration of industries. In accordance with the integral indexes of the territorial placing of educational system establishments in the Sumy area, had made dividing administrative districts in to types. For vocational and higher education had been distinguished districts with the optimal location of educational establishments.

УДК 911.2 (477.52)

О.О. Милинчук

ВПЛИВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТРУКТУРУ ЛІСОВОГО ФОНДУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті досліджено лісоресурсний потенціал області шляхом аналізу фондових статистичних даних лісокористувачів. Охарактеризований сучасний стан лісів з урахуванням їх історичного минулого, запропонований ряд заходів для поліпшення стану лісового фонду Сумської області.

Актуальність теми. Ліс – важлива складова частина біосфери планети і її роль визначається не лише величезним економічним потенціалом, а й безперервно зростаючим соціальним значенням, що пояснюється здатністю лісу позитивно впливати на оточуюче середовище. Ліс – це спільне людське надбання, яке має свої закони, зумовлені не лише історичними аспектами, а й певними фізико-географічними умовами. Необхідність збереження лісу зобов'язує надавати особливого значення охорони, раціональному використанню та відновленню лісових багатств. Дослідження лісоресурсного потенціалу дозволить оцінити і виявити проблеми, які пов'язані з лісами Сумської області, а також визначити можливі перспективи вдосконалення процесів лісозбереження в області.

Мета дослідження – дослідити структуру лісового фонду та масштаби лісокористування в області, запропонувати шляхи покращення стану лісів.

Виклад нового матеріалу. Усі ліси Сумської області надані у постійне користування державному підприємству “Сумиліс” і комунальному – “Суміо-благроліс”, також значна частка припадає на ліси інших міністерств і відомств [2, с. 22] (рис.1).